

Cséby Géza

Pados János emlékezete

Badacsonytördemic kissé elhanyagolt, öreg temetőjében próbáltam megtalálni Pados János orvos, pap, író, szabadsághős nyughelyét. Feleséggel együtt bóklásztunk a régi sírok között, meg-megállva egy korhadó fakereszt, málló emlékjel előtt. A késő nyári nap megnehezítette a keresést, mintha akarattal világítana szemünkbe, elrejtendő a temető jeles halottjának porladó hamvait. Aztán mégis rátaláltunk. Valaha jobb napokat látott kovácsoltvas kerítés veszi körbe a sírt és a síron lévő hagyományos obeliszket. A világosszürke márványkövön jól olvasható a felírás:

Dr. Pados János síremléke Badacsonytördemicen

Itt nyugszik

Dr. Pados János

orvos tudor

volt fehérmegyei áldozó pap

zsámbéki esperes plébános

1849-ben tábori lelkész

legutóbb tördemiczen

gyakorló orvos

Meghalt 1892 június 22.

Élt 72 évet

Nugodják békében!

Vallását, hazáját, embertársait szeretve élt és halt meg.

A sírkő jobb alsó sarkában megörökítésre került a kőfaragó is: Polatsek M. Keszthely.

Vajon ki lehetett Pados János orvos, akiről Tatay Sándor is megemlékezett a *Szezon vége* című regényében: „*A nyolcvanas évek első felében történt: valamikor szüret után felkerestem a tördemici ótetetőt (...) ott megtalálható még nevezetes Pados János múlt századbéli író, orvos-pap, világot és szabadságharcot, valamint kegyetlen börtönt járt tudós síremléke. (...) Pados Jánosról kezdtem mesélni nekik, a szép és okos fiatal rebellis papról, a megszökött tábori lelkészről, a későbbi honvéd őrmesterről, a császár láncravert foglyáról, az Európa hírneves egyetemeit látogató tudós orvostól, a tördemici szerény örökségére megtért prédikáló és gyógyító szent emberről, a kiváló tollforgatóról, kinek csontjai valahol itt rejtőznek ebben a betelt sírkertben. (...) Cserkészve haladunk előre és nem egykönnyen, nem nyilegyenesen, mert nem csak a sírokat kellett kerülgetnünk, hanem helyenkint az áthatolhatatlan bozótot is, amely elválasztotta egymástól a még karbantartott sírok szigeteit. (...) Megvan! Embermagasságnyi gaz közül emelkedett a nagy magyar obeliszke megszükkülten, porlepetten. (...) Meg kellett tisztogatnunk papír zsebkendővel, hogy elolvassuk az egész szöveget.*”

Ma nem ilyen rossz a helyzet. Az elhagyott sírokra ugyan vadvirágok és magasra növő gyomok borulnak, de Pados János sírja kiemelkedik közülük. Minden bizonnyal halálának 120. évfordulójára festették át az obeliszk ma jól olvasható betűit. Egykori házának falán (Szent István út 3.) ekkor avatták fel emléktábláját, a helyi önkormányzat áldozatkészségével. Ebben a házban található Tördemic óvodája. Pados János végakarata szerint az épület a községre szállt azzal a kikötéssel, hogy csakis humánus célokat szolgálhat. Meggondolandó, a tiszteletben álló, nyugalmazott tördemici óvónő, Kovács Lászlóné javaslata, miszerint az óvoda vegye fel Pados János nevét. Badacsonytördemic egyik utcáját Padosról nevezték el.

Pados János 1820. június 21-én, Tolna megyében, Dunaföldváron született. Édesapja, id. Pados János gyógyszerész volt, édesanyjáról Arnó Franciskáról keveset tudunk. A család tanult, műveltebb légkört biztosított a felcseperedő gyermeknek, ami megkönnyítette a szülők és a kis János között kialakuló meleg, bensőséges kapcsolatot, szülői és fiúi szeretetet. Középiskoláit Budán és Kőszegen végezte jeles, illetve kitűnő eredménnyel. Különösen a

vallástudomány, matematika, történelem, metafizika, fizika, morálfilozófia és a magyar nyelv érdekelte.

1836 őszén felvették a fehérvári seminaristákhoz, ahol négy éven át tanult. Bileszky Imre böi plébános 1841-ben így jellemezte az ifjút: „*Erkölcös, példás viselete által nem csak köztiszteletet s kedvességet szerzett magának, (...) hanem Isten igéjét két ízben igen jeles tehetséggel hirdetvén magát ki is tüntette az Isteni Szolgálatra pontosan eljárt – és a Szentségeken is több ízben ájtatosan részesült.*” A szemináriumot 1840 nyarán fejezte be, de fiatal kora miatt ekkor még nem szentelheték pappá. Erre csak 1843. júniusában kerülhetett sor. Dunabogdányba került plébánosnak, s a hívek lelki gondozása mellett volt arra is ideje, hogy behatóan foglalkozzon a történelemmel és a természettudománnyal. Növény és különféle tojásgyűjteményét nemcsak rendszerezte, de kutatta is.

Az 1848. március 15-i forradalom már Székesfehérváron találta, ugyanis a püspöki udvarban mint szentszéki jegyző tevékenykedett. Nehéz döntés előtt állt. A forradalom és szabadságharc mellé álljon, avagy maradjon meg kizárólagosan papi hivatásánál? Végül döntött és 1848. július 29-én ezt írta egyházi felettesének: „*Eltökélém magamban a törvény által rám rótt, s hazafiúi érzésemmel megegyező kötelességemnek, erőm, s tehetségemhez képest megfelelni.*” Ezt követően a forradalom támogatására buzdította a fehérváriakat. Maga önkéntesként állt a szabadságharc zászlaja alá, tábori lelkészként vett részt a csatározásokban, a tábori miséket celebrált, temetett. Részt vett a pákozdi és schwechati ütközetben. Később Görgei vezénylete alatt Komárom alá vonult és ott állomásozott csapatával. Az önkéntesek feloszlását követően visszatért Székesfehérvárra, de előző tisztségét nem kaphatta vissza, visszarendelték Dunabogdányba káplánnak. Ebben a „lefokozásban” kiemelkedő szerep jutott Fehérvár és Fejér vármegye császári biztosának, a herceg Windisgrätz Alfréd tábornagy által kinevezett gyulai Gaál Eduárdnak, aki mindenáron a város falain kívül szerette volna látni a rebellis papot.

Az oroszok betörésének hírére keresztes hadjáratra szólította híveit. Pados besoroztatta magát az éppen Székesfehérváron tartózkodó Kmety György hadosztályába, közvitéznek. Ideiglenesen le kellett mondania a lelkészi szolgálatról. A világosi fegyverletételkor már őrmesteri rangban volt, s bizonyossággal tudta, ha itthon marad, hosszú börtön vár reá. Azt tervezte, hogy más bajtársaival együtt Törökországba szökik, azonban betegsége ebben megakadályozta. Nagyvárad felé vette útját, ahol az oroszok fogságába került. Sikertelenül megszöknie és Nagyváradon jelentkeznie gróf Zichy Ferenc császári biztosnál, kitől útlevelet kapott Budára. Ekkor már országos körözést adtak ki személyére, s mivel a bujdosók sorsát nem akarta vállalni, 1849. október 12-én feladta magát a pesti Újépületben, a hírhedt Neugebaudeban.

A haditörvényszék 1850. február 6-án (mások szerint január 5-én) meghozta ítéletét, amelyet az alábbi vádakra alapozott: „*(...) megelőző év június hóban, a cs. orosz seregek ellen a szószékről keresztes háborút hirdetett, e közben őfelsége kormányát gyanúsította és gyalázta, később június hóban egy felkelőcsapathoz csatlakozott, s a cs. kir. austriai és cs. orosz seregek ellen hadjáratokban részt vett.*” Előbb kötél általi halálra, majd kegyelemből vasban letöltendő hat évi várfokságra ítélték, enyhítő körülményként véve figyelembe fiatal, 29 éves korát.

Pados Jánost előbb Munkácsra szállították, ezt követően került Olmützbe. A nehéz vasban letöltött évek különösen megviselték a rabokat. Nappal és éjjel is hordaniuk kellett a súlyos bilincseket, csak az esti és reggeli mosdáskor vehették le rövid időre. A rabok ideje egyhangúan és csigalassúsággal telt. Pados rabtársai között voltak nem magyarok is, őket gyakorta tanította nyelvünkre. Míg a többiek olvasással, kézimunkával voltak elfoglalva, írtak, rajzoltak, vagy faragtak, Pados fordított, Barsi szerint Montesquieu *L'esprit des lois* (A törvények szelleme) című munkáját, amelynek könyv alakban történt kiadásáról nincs tudomásunk.

Pados János Olmützben készült képének másolata

Az olmützi évekről, a már előbb említett Barsi József börtönnaplója tudósít, a rabok nagy részének arcképét egy másik rabtárs, Berzsényi Lénárd rajzolta, festette meg. Így Pados Jánosét is. Az eredeti portré a Magyar Történelmi Képcsarnok, míg az erről Vécsey Mór által készült másolat a szombathelyi Savaria Múzeum birtokában található. Pados János nem

töltötte ki teljes büntetését, mert megfeleltek a számára kirótt hat évet, így 1853-ban szabadulhatott.

Miután kiengedték édesapjához utazott a Vas vármegyei Bőbe. Papi szolgálatot nem kaphatott, de Farkas Imre székesfehérvári püspök beajánlotta Fehérvárcsurgóra, gróf Károlyi György házához, Gábor, Tibor István ifjú grófok mellé tanítónak. Elutazása előtt be kellett jelentenie távozását a katonai parancsnokságon, ami arra enged következtetni, hogy folyamatos megfigyelés alatt tartották a szabadságharcban betöltött szerepe miatt. Egy ízben még Károlyi grófnál, Fehérvárcsurgón is felkeresték a rendőrhatalóság emberei. Károlyi nagyon elégedett volt Pados tanítói és nevelési elveivel. Arra is rá kívánta beszélni, hogy vállalja el az udvari káplánságot. Pados jól tudta, erre hivatalosan nem kerülhet sor, azonban kedvelt püspöke lehetőséget biztosított arra, hogy mégiscsak gyakorolhassa papi hivatását. Pados jól érezte magát Fehérvárcsurgón ám amikor megüresedett a nagyhantosi plébánia, kérelmezte oda való kinevezését. A kezdetben sikeresnek indult váltás azonban dugába dőlt, ugyanis feljelentették Padost, hogy császár illetve királyellenes dolgokban vett részt. Hiába volt a különféle helyekről érkezett támogatás, a plébániát nem foglalhatta el. Ekkor Károlyi gróf ismét felajánlotta segítségét, visszafogadta udvarába. Hét évig, 1862-ig volt az ifjú grófok nevelője. Európai útra is elkísérte őket, mely utazásról könyvet írt. A legidősebb fiú így emlékezik vissza tanárára: *„Ez a nevelőm a fejembe verte, hogy a jobbagyot lenézni nem szabad, az emberek mind egyenlők, az én születésem s apámnak rengeteg vagyona csupa véletlen és esetlegesség, hogy ebben nekem semmi érdemem, sőt ezt valahogy ezentúl nekem kell emberszeretettel, jó magaviselettel megérdemelnem és a sorsnak meghálálnom.”*

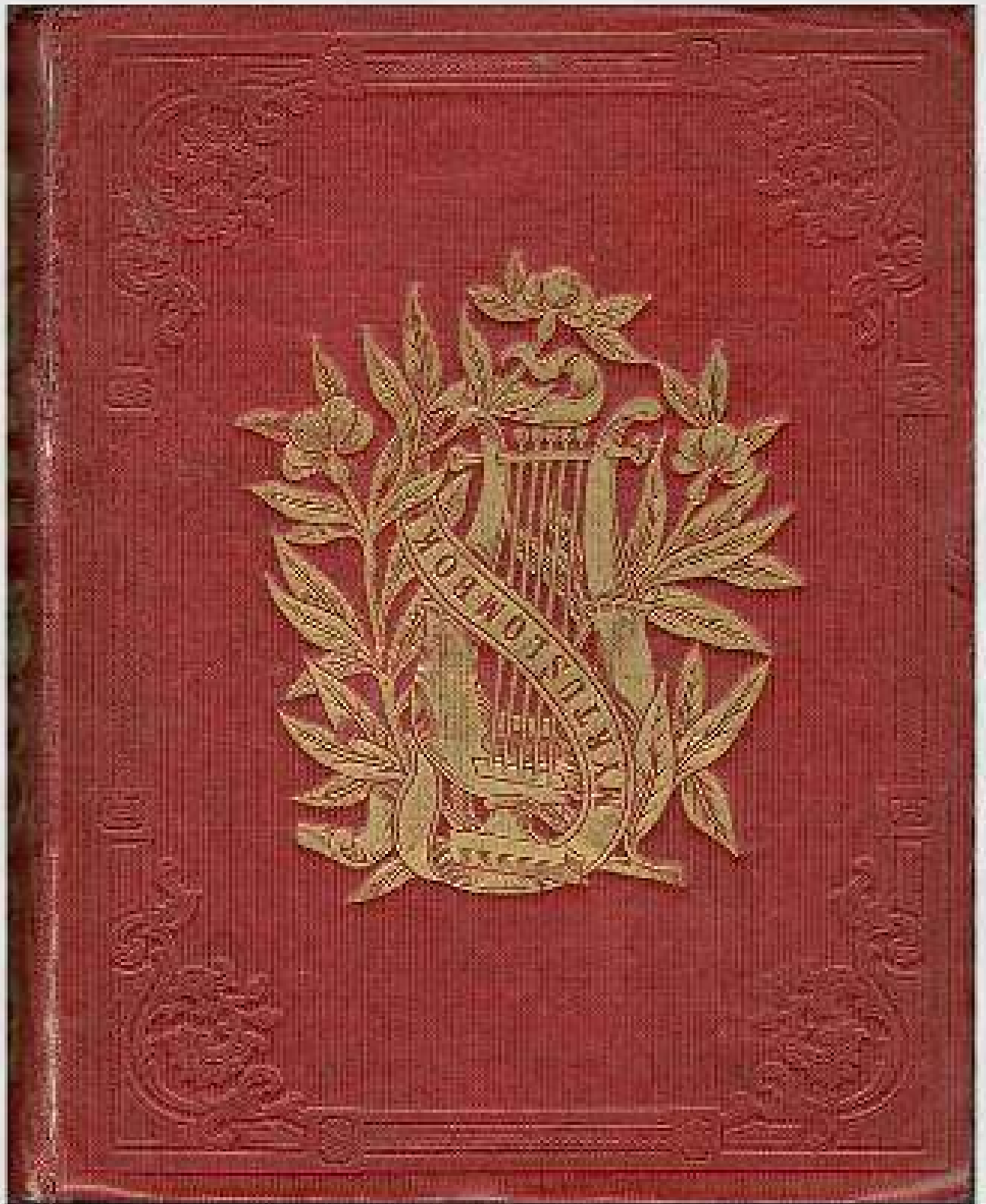
Fehérvárcsurgó elhagyását követően, kérésére felmentették az egyházi szolgálattétel alól, így gond nélkül beiratkozhatott a Magyar Királyi Tudományegyetemre, ahol 1867-ben orvosi diplomát szerzett. Az egyetem elvégzését követően ismét kérelemmel fordult püspökéhez, hogy papi és orvosi hivatását együtt végezhesse. Jekelfalussy Vince püspök, aki maga is részt vett az 1848/49-es forradalomban és szabadságharcban, hozzájárul kéréséhez, de egy esetleges külföldi tanulmányútról lebeszélte. Pados Zsámbékon lett plébános, később a bicskei egyházkerület diakónusi feladatkörét is megkapta. Plébánosi teendői mellett ismét nagy figyelemmel fordult a természettudományok iránt. 1869-ben püspöke jóváhagyásával részt vett a fiúmei orvosi és természettudósi konferencián.

1872-ben lemondott plébánosi szolgálatáról, visszavonult minden egyházi és világi hivataltól. A Zala vármegyei Nemestördemicre (Badacsonytördemic) költözött, erre a festői vidékre, a Badacsony tövében elhelyezkedő faluba. Még letelepedésének évében lehetősége nyílt arra, hogy számos külföldi egyetemet meglátogasson. Eljutott Törökországba, Németországba, Dániába, Svédországba, Norvégiába, Finnországba, Oroszországba. Tapasztalatait lejegyezte, majd *Utazási napló* címen később ki is adta. Visszatérve több folyóiratban, szakmai lapban publikált egyházi és orvosi témában egyaránt, de olvashatták a korabeli oktatási törvényt kritizáló írását is. Nemestördemicen kis birtokának jövedelméből és orvoslásáért kapott tiszteletdíjából élt. Elismert és szeretett ember volt. Gyógyította a falusiak testét és lelkét. Házának egy részét iskolások képzésére engedte át. Élete vége felé ágyban fekvő beteg lett, egyik szemére megvakult, egyre gyakrabban törtek rá köhögési rohamok. A mindig tetterős ember nehezen viselte ágyhoz kötöttségét. 1892. június 22-én halt meg tüdőgümőkórban. Június 25-én temették el nagy részvét mellett a nemestördemici temetőben, kívánságának megfelelően koporsójába helyezték egykor Munkácson viselt rabláncát is. Végrendelésében ugyanis a következőket írta: *„ezt koporsómban a lábaimhoz kívánom*

helyeztetni. Ez azon láncz -és béklyó, melyeket Munkácson mint politikai várfogoly viseltem, mert ezt őszintén merem mondani, hogy megszoláltam, megérdemeltem. Hazám szabadságáért küzdöttem, áldoztam, szenvedtem. Jutalmat nem vártam, nem kértem, nem kaptam. Jutalmam az öntudat és a lánczok, melyet magammal viszek síromba.”

Végrendeletében minden vagyonát a falura hagyta alapítvány formájában egy létesítendő szegényház számára. Neveléstudományi könyveit egykori kedvelt szolgálati helyének, Dunabogdány plébániájának juttatta. A Magyar Nemzeti Múzeumnak becses régiségeket és 100 forintot hagyományozott. Irodalmi és tudományos munkássága is tekintélyes. Egyházi témájú kötetein túl Montesquieu, Machiavelli, Titus Livius munkáit magyarította, verseskötete jelent meg *Myrtuslombok* (1861) címmel, megírta *Szécsény Pál kalocsai érsek életrajzát* (1862), kiadatta *Úti jegyzetek levelekben* (1863) és *Utazási napló* (1890) című munkáit. Halálát követően, hagyatéki ügyeivel Lénárd Ernő keszthelyi ügyvéd foglalkozott.

UTI JEGYZETEK.

LEVELEKBEN

IRTA

PADOS JÁNOS.

Ára 1 00 50 Kr. n. d.

PESTEN,
LAUFER ÉS STOLPNÁL

1863.

SZÉCSÉNY PÁL,

KALOCSAI ÉRSEK

ÉLETRAJZA.

IRTA

PADOS JÁNOS.

PESTEN.

LAUFFER ÉS STOLPNÁL.

1862.

Epilógus

Gyógyszerész nagyapám Cséby Lajos régi, kézzel írott receptkönyvében találtam a következő szer leírását: *Dr. Pados-féle szemcsepp és kenőcs*. Vajon a Nemestördemicen lakó Dr. Pados János receptjéről van szó, vagy a Böben eltemetett édesapjának, szintén dr. Pados Jánosnak

receptjéről? A kérdés nem nélkülözi a realitást, ugyanis nagyapám családjának Badacsonylábdihegyen voltak birtokai, amely hegyközség tudvalévő, hogy Tördemiccel határos...

Felhasznált irodalom:

Dobrán Zsuzsanna: Pados János – egy tizenkilencedik századi papi életút a liberalizmus vonzásában. = Belvedere, 2002./XIV. 3-4 sz. 6-26

Barsi József: Utazás ismeretlen állomás felé 1849-1856; Berzsenyi Lénárd rajzai az olmützi foglyokról. Európa, Budapest, 1988.

Tatay Sándor: A szezon vége. Magvető, Budapest, 1992. 174-180.

Dr. Cser Imréné: Badacsonylábdihegyi fényképek 1900-1970. Budapest, 2008. 122.

Kovács Emőke: Láncsal temetve = Magyar idők, 2018. május 14.

Tarczy Péter: Balatoni Pantheon. Néző Pont, Debrecen, 2018. 86-87.

Pados János = Szózat. Keresztény, konzervatív, irodalmi és társadalomkritikai internetes folyóirat, 2018

Fonyód

Pados János verse

Fonyód! Somogynak fénye, szemvilága,
Ahol tűz ömlött s láva egykoron,
S most lángitalban forr a bérc orom,
Csókkal köszönt a Balaton nagy ága.

Az ég derűje, a lég tisztasága,
A hegytetőről völgybe zúgó rom,
A csacska visszhang, néma fájdalom,
A múlt időnek boldog ifjúsága.

Mindaz mi szép ma és volt hajdanában,
Téged dicsőít és téged köszönt,
Árasztva rád a bájít és fényözönt.

Üdvözöllek én is e rövid danában,
Amelyre keblem árja felhevült,
Mikor szüretkor hó kebledre dült.